

Dull Integredig o Wella Deilliannau Addysgol Plant sy'n Derbyn Gofal yng Nghymru

Crynodeb Gweithredol

1. Nodau a methodoleg y gwaith ymchwil

- 1.1 Nod y gwaith ymchwil hwn oedd cynorthwyo Llywodraeth Cymru i lunio cyfeiriad polisi i'r dyfodol ar gyfer cefnogi addysg plant sy'n derbyn gofal, er mwyn sicrhau bod cymorth yn cael ei gydgyssylltu'n effeithiol, a gwella deilliannau addysg. Buom yn cyfweld â rhanddeiliaid ac ymarferwyr gofal cymdeithasol ac addysg Awdurdod Lleol (ALI) ym mhob un o'r 22 o Awdurdodau Lleol, wyth o arweinwyr ysgol, pum unigolyn ifanc sydd wedi profi'r system ofal, a phartïon eraill â chanddynt fuddiant¹. Trafodwyd yr hyn a oedd yn gweithio'n dda a heb fod yn gweithio gystal. Buom hefyd yn adolygu dogfennau polisi ac ymarfer perthnasol yng Nghymru ac yn rhyngwladol. Ein nod oedd canfod yr hyn sydd eisoes yn gweithio ac adeiladu ar hynny, a chyflwyno opsiynau i ymdrin â'r hyn sydd heb fod yn gweithio gystal, er mwyn cyflawni ein huchelgeisiau'n well ar gyfer plant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal.
- 1.2 Mae'r gwaith ymchwil hwn yn canolbwyntio'n benodol ar yr angen am integreiddio a chydweithio rhwng addysg, y gwasanaethau cymdeithasol ac eraill, yn bennaf ar raddfa'r ALI. Mae hynny'n cydnabod y bydd dull sy'n rhoi lle canolog i'r plentyn yn ystyried anghenion addysgol ochr yn ochr â phryderon ynghylch iechyd, llesiant a sefydlogrwydd lleoliad.

¹Gan gynnwys y Grŵp Cyflawni Cenedlaethol ar gyfer Plant sy'n Derbyn Gofal, Cyfarwyddwyr Addysg a Gwasanaethau Cymdeithasol, y Consortia Addysg Rhanbarthol a'r Grŵp Blaenoriaethau Addysg.

2. Y Prif Ganfyddiadau

Adeiladu ar strwythurau ac arferion presennol

2.1 Gwnaethom nodi arferion yn y meysydd canlynol yr oedd cyfranogwyr ymchwil yn eu hystyried yn arfer da a ddylai barhau yng Nghymru. Dyma grynodeb ohonynt:

- defnyddio mecanweithiau llai ffurfiol i ddal llais **plant sy'n derbyn gofal** a chael prosesau yn eu lle i weithredu ar sail yr hyn a glywir gan ymarferwyr naill ai ar raddfa'r unigolyn ifanc neu ar raddfa carfan gyfan.
- **casglu data mwy cyfannol**, ar ffactorau cymdeithasol ac emosiynol ehangach, y tu hwnt i ymlyniad, sy'n debygol o effeithio ar gynnydd addysgol
- integreiddio Gwasanaethau Addysg a Phlant i greu un adran neu strwythur rheoli llinell er mwyn meithrin gweithio cyfannol rhwng y timau Addysg a Gwasanaethau Cymdeithasol, a gwneud trefniadau sefydlu a hyfforddiant ffurfiol ynghylch anghenion addysg plant sy'n derbyn gofal ar draws adrannau.
- cydweithio rhwng yr holl weithwyr efel uchel o fewn yr adrannau perthnasol - strategol a gweithredol - fel bod arferion **ar waith i gefnogi integreiddio**. Er enghraifft, gweledigaeth strategol, drawsadrannol ar gyfer cymorth i blant sy'n derbyn gofal, gyda chyfarwyddwyr adrannol a'r uwch dîm arwain (UDA) yn cyfarfod i gynllunio ac adolygu darpariaeth i blant sy'n derbyn gofal bob mis, neu ddeufis, a sedd wrth y bwrdd i Gydgysylltwyr Addysg Plant sy'n Derbyn Gofal (LACE) er mwyn trafod addysg plant sy'n derbyn gofal.
- Cael prosesau ar waith i **gefnogi integreiddio**, ee, cael dull cyfun sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn wrth adolygu Cynlluniau Addysg Personol (CAPau) ynghyd â Chynlluniau Datblygu Unigol (CDUau). Er enghraifft, CAP wedi'i gytuno ar draws ardaloedd lleol sy'n tueddu i gynnal plant sy'n derbyn gofal o'r ardal arall
- awdurdodau lleol yn gweithio gyda'r gymuned ehangach i greu dull sy'n seiliedig ar le er mwyn gwella bywydau (a deilliannau addysg), gan alluogi **cydweithio ar draws ALLiau a rhanbarthau**. Er enghraifft, arweinwyr a pherchnogion busnesau yn cynnig cyfleoedd am brentisiaeth neu adrannau parciau a hamdden yn cynnig pasys hamdden am ddim i blant sy'n derbyn gofal
- **helpu ysgolion i fod yn fwy ymwybodol a pharod** am anghenion unrhyw blant sy'n derbyn gofal yn eu hysgol. Er enghraifft, y model Cyfeillgar i Blant sy'n Derbyn Gofal, a darparu hyfforddiant i bob ymarferydd fel eu bod yn deall trawma ac ymlyniad
- **arfer yn seiliedig ar dystiolaeth** ac ymyraethau wedi'u cynllunio'n arbennig i gefnogi deilliannau plant sy'n derbyn gofal, fel cyswllt llesiant mewn ysgolion neu gefnogaeth i bontio o'r cynradd i'r uwchradd, ac ôl-16.

Heriau mewn strwythurau ac arferion presennol

2.2 Prif effaith amrywio lleol yw bod y cymorth a gynigir i blant sy'n derbyn gofal yn amrywio yn dibynnu lle maent yn byw ar unrhyw bryd. Disgrifiwyd hyn gan un pennaeth fel 'loteri cod post', gan ddweud bod yr ardal lle bydd plant sy'n derbyn gofal yn cael eu lleoli yn gallu cael effaith sylweddol ar eu deilliannau a'u profiad o addysg. Ac ystyried bod plant sy'n derbyn gofal eisoes yn wynebu heriau sylweddol o ran cyrhaeddiad addysgol, ni ddylai fod yn

dderbyniol iddynt brofi anghydraddoldeb ychwanegol o ran y cymorth y maent yn ei dderbyn, ar sail eu lleoliad daearyddol.

- 2.3 Yn yr un modd, ceir lefel uchel o symudedd ymhlith y boblogaeth o blant sy'n derbyn gofal (sy'n cynnwys symud i mewn ac allan o Gymru), a bydd gan lawer brofiad uniongyrchol o wahaniaethau o ran strwythurau a dulliau wrth iddynt symud i ardaloedd newydd. Mae plant sy'n derbyn gofal eisoes yn wynebu cryn ansicrwydd yn eu bywydau, a gellid dadlau y dylid ymroi'n weithredol i osgoi ychwanegu unrhyw ansicrwydd ac anghysondeb pellach yn y strwythurau sydd ar waith i gefnogi eu haddysg.
- 2.4 Ail effaith sylweddol amrywio lleol yw bod gweithwyr proffesiynol - y mae angen iddynt ymgysylltu'n rheolaidd â chydweithwyr mewn ALLau eraill - yn gorfod ymdopi â systemau gwahanol ac, i raddau, gweithredu o fewn y systemau hynny. Yn y gwaith ymchwil hwn, adroddodd llawer o ALLau ac ysgolion y byddai mwy o gysondeb a, lle bo'n berthnasol, safoni, yn gwneud eu gwaith yn rhwyddach ac yn llawer mwy effeithlon.
- 2.5 Dyma rai o'r heriau eraill a nodwyd:
- **Bod y graddau y mae ALLau yn dal llais y plentyn yn amrywio'n sylweddol.** Prin iawn oedd ymgysylltiad uniongyrchol rhai timau LACE â phlant sy'n derbyn gofal, ac roedd hynny'n amharu ar eu gallu i gasglu gwybodaeth am anghenion a dymuniadau'r plant.
 - **Prin oedd yr enghreifftiau o ddathlu cyflawniadau plant sy'n derbyn gofal ar raddfa'r ALI.** Nid yw pob plentyn am gael ei adnabod fel plentyn sy'n derbyn gofal, felly gall dathlu cyflawniadau fod yn ffordd werthfawr o ymgysylltu â phobl ifanc a chasglu adborth.
 - **Gwelwyd bod mesurau deilliannau yn rhy gyfyngedig,** gan ganolbwyntio'n bennaf ar gyrhaeddiad academaidd. Anaml yr oedd ALLau yn defnyddio mesurau llesiant, ac nid oes unrhyw ddull safonedig o fesur llesiant wedi'i gytuno ar hyn o bryd, gan olygu ei bod hi'n amhosib mesur deilliannau'n fanwl. Nododd yr ymchwil hefyd fod angen dull safonedig o gasglu data tymor hwy - data ar addysg ôl-orfodol ac ôl-18 yn benodol, pan fydd plant sy'n derbyn gofal yn gadael y system.
 - **Heriau gyda systemau data,** gan gynnwys trosglwyddo data rhwng timau addysg a Gwasanaethau Plant a'r anhawster a wynebir gan dimau LACE wrth geisio casglu data ar ddeilliannau plant sy'n derbyn gofal a leolir y tu allan i ardal.
 - **Bod strwythurau tîm yn amrywio'n sylweddol,** gan gynnwys rôl Cydgysylltwyr Addysg Plant sy'n Derbyn Gofal (LACE) a lefel eu swydd, a'r ffaith **na cheir unrhyw ddull cyson o gyllido timau LACE.**

Safbwyntiau ynghylch y model a'r Pennaeth Ysgol Rithwir

- 2.6 Roedd y farn gyffredinol ynghylch argymhelliad Syr Alasdair yn gymysg. Er bod rhai ALLau yn gryf o blaid gweithredu fersiwn Gymreig o ysgolion rithwir, roedd eraill yn cwestiynu a fyddai'r model yn cynnig unrhyw fanteision ychwanegol o gymharu â'u system gyfredol ar gyfer gwella deilliannau plant sy'n derbyn gofal. Amlygir rhai o'r prif safbwyntiau isod:
- Roedd rhai'n teimlo bod **cylich gwaith y Pennaeth Ysgol Rithwir yn wahanol i'r hyn yr oeddent eisoes yn ei ddarparu, ac eraill yn teimlo bod y rôl yn weddol debyg** naill ai i rôl LACE neu i rôl eu rheolwr llinell uniongyrchol. Nid oedd rhai ALLau, a chanddynt eisoes berthnasol gwaith cryf a phrosesau cyffredin rhwng Gwasanaethau Addysg a Phlant, o'r farn y byddai'r model ysgol rithwir (VSM) yn ychwanegu gwerth pellach. Roedd yr ALLau lle'r oedd adrannau addysg a gofal

cymdeithasol wedi'u hintegreiddio yn gweld tebygrwydd rhwng eu model hwy a model yr ysgolion rhithwir, ac o blaid model newydd penodol i Gymru, tebyg i'r VSM.

- Roedd rhai ALLau yn teimlo **y gallai mwy o gysondeb â model Lloegr a'r Alban** greu manteision gan y byddai'n golygu ei bod yn haws cydweithio ag awdurdodau lleol ar draws y ffin. Roedd eraill yn teimlo bod angen **mwy o gysondeb rhwng rolau Cydgysylltwyr LACE ar draws Cymru** waeth a fyddai model newydd yn cael ei weithredu ai peidio, er mwyn hwyluso cydweithio, cyfathrebu a rhannu gwybodaeth.
- **Un o brif bryderon yr ALLau ynghylch gweithredu ysgolion rhithwir oedd cyllid.** Roeddent yn teimlo y byddai proses ad-drefnu a model newydd yn creu goblygiadau sylweddol o ran cost, ac yn holi o le y byddai'r cyllid yn dod ar gyfer hyn. Roedd amryw ohonynt yn teimlo nad oedd modd cyllido swydd lefel uwch ychwanegol fel Pennaeth Ysgol Rithwir drwy system gyllido gyfredol ALLau.
- Pryder arall ymhlith awdurdodau lleol oedd **y modd y byddai cyflwyno Pennaeth Ysgol Rithwir yn cyd-fynd â rôl y Cydgysylltydd LACE, ac a fyddai'n disodli'r rôl honno.** Roedd hyn yn rhannol gysylltiedig â'r pryder ynghylch y gyllideb a grybwyllwyd yn y paragraff blaenorol. Teimlwyd bod gan Cydgysylltwyr LACE gyfoeth o brofiad ac arbenigedd a bod staff ar lefel uwch yn amharod iawn i gollu'r unigolion hyn. Yn fwy cyffredinol, teimlai rhai **na ddylid cyflwyno Pennaeth Ysgol Rithwir ar draul staff 'llawr gwlad' a chanddynt gyswilt rheolaidd â'r plant sy'n derbyn gofal eu hunain.** Mae'r pryderon hyn yn awgrymu bod angen egluro cwmipas a lefel rôl y Pennaeth Ysgol Rithwir ymhellach.
- Dywedodd llawer o ALLau y byddent yn elwa ar fynediad gwell at **adnoddau arbenigol** i blant sy'n derbyn gofal, yn **enwedig mynediad at Wasanaethau Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc (CAHMS).** Efallai y bydd/na fydd rhai rolau wedi'u cynnwys o fewn y tîm ysgol rithwir ei hun, ond byddai angen comisiynu'r cymorth hwn ar gyfer plant sy'n derbyn gofal.

3. Casgliadau Dull integredig i Gymru

- 3.1 Mae'r strategaeth genedlaethol Ffyniant i Bawb ² yn nodi'r uchelgais i: "wella cyrhaeddiad addysgol a chyfleoedd bywyd plant sydd mewn gofal, gan roi lle canolog i'r plentyn, drwy sicrhau bod gwasanaethau addysg, gwasanaethau cymdeithasol, a gwasanaethau eraill, yn cydweithio."
- 3.2 Yn seiliedig ar y dystiolaeth hon, ystyriwn ei bod hi'n rhy fuan i gymeradwyo gweithredu model VS ar raddfa genedlaethol yng Nghymru. Ar hyn o bryd, mae lefel y gefnogaeth ar gyfer ysgolion rhithwir yn gymysg; ceir gwrthwynebiad i drosglwyddo polisi o Loegr, ceir amheuan ynghylch y sylfaen dystiolaeth ar gyfer y polisi, ac mae pryderon sylfaenol yn gysylltiedig â chyllid, adnoddau a'r effaith ar rolau sy'n bodoli eisoes. Os bydd model VS yn cael ei orfodi o'r brig i lawr gan Lywodraeth Cymru, gallai'r model hwnnw fethu, nid oherwydd bod y datrysiad yn anghywir, ond gan nad oes cefnogaeth ar raddfa leol gan y rhai y mae'n rhaid iddynt wneud i'r model weithio. Rydym hefyd yn ystyriol o'r hyn a ddysgwyd o fodel yr Alban, bod angen inni nid yn unig ystyried siâp model integredig, ond

² <https://wcva.cymru/wp-content/uploads/2020/01/Prosperity-for-all.pdf>

hefyd y cyd-destun a'r amodau sy'n gysylltiedig â'r model hwnnw, er mwyn sicrhau ei fod yn llwyddo.

- 3.3 Gan ystyried hyn, ceir crynodeb yn y ffigur isod o'r amodau sydd eu hangen i gyflawni'r uchelgais strategol, ac sy'n creu'r cyd-destun ar gyfer gweithredu dull integredig. Mae'r rhain yn seiliedig ar arfer da a nodir, ac wedi'u llunio ar ffurf 'egwyddorion' sy'n gysylltiedig â dulliau systemig o weithio a phobl ifanc ac ymarferwyr unigol. Disgwylir y bydd yr holl ALLau yn mabwysiadu'r egwyddorion hyn, ac y byddant yn cael eu hymgorffori mewn strategaethau lleol i blant sy'n derbyn gofal. Mae'r cydrannau ar gyfer dull integredig wedi cael eu datblygu o'n hadolygiad o strwythurau ac arferion sy'n nodweddu dull integredig o gefnogi addysg plant sy'n derbyn gofal yng Nghymru, Lloegr, yr Alban ac Awstralia (Talaith Fictoria). Dylai'r ALI ymgorffori'r cydrannau hyn i greu dull integredig, gyda chefnogaeth Llywodraeth Cymru ac, o wneud hynny, manteisio ar lwyddiannau'r model VS heb geisio ei ddyblygu.
- 3.4 Cyflwynir egwyddorion yng nghylch allanol y diagram. Mae gwyrdd golau yn cynrychioli egwyddorion ar lefel system, a gwyrdd tywyll yn cynrychioli egwyddorion ar lefel yr unigolyn. Mae'r darnau jig-so yn cynrychioli'r cydrannau ar gyfer dull integredig. Gyda'i gilydd, mae'r egwyddorion hyn a'r cydrannau yn sicrhau deilliannau gwell i blant sy'n derbyn gofal, a ddangosir yng nghanol y diagram.

4. Argymhellion

Creu'r amodau ar gyfer newid

- 4.1 I fod yn wirioneddol effeithiol a chynaliadwy, mae'n rhaid i'r awydd am newid a manylion y datrysiad ddod o du'r ALLau eu hunain. Y ddwy gydran sydd wedi'u dylunio i feithrin dull integredig ar raddfa leol yw 'deilliannau bras' ac 'arweinyddiaeth adferol'. Yn y naill achos a'r llall, y nod yw ysgogi mwy o graffu ac atebolrwydd, gan gryfhau'r swyddogaeth rhianta corfforaethol. Fodd bynnag, mae'n rhaid i Lywodraeth Cymru hefyd ymrwymo a darparu'r adnoddau er mwyn creu'r amodau ar gyfer newid.
- 4.2 Rydym yn argymhell bod Llywodraeth Cymru:
- yn defnyddio data statudol sydd eisoes ar gael, yn cynhyrchu mwy o adroddiadau manwl ar gyrhaeddiad addysgol plant sy'n derbyn gofal, sy'n rhoi ystyriaeth i'r cyddestun ac anghenion ychwanegol, ac sy'n edrych ar fetrigau cyrhaeddiad ehangach (hy, cynnydd ers derbyn i'r system ofal, ystod ehangach o raddau arholiad). Dylai ystyried creu llwyfan ryngweithiol y gall gwasanaethau addysg a gwasanaethau cymdeithasol ei defnyddio i hwyluso dosbarthiad y data hyn, a'r defnydd ohonynt.
 - yn ymestyn y Cyfrifiad CLA a'r Cyfrifiad CRCS hyd at 21 oed.
 - yn cytuno ar ddull o fesur llesiant pob plentyn ysgol yng Nghymru, yn unol â'r cwricwlwm llesiant newydd. Gellir defnyddio SDQ, Boxall neu fesuriad arall safonedig sy'n bodoli eisoes, ond beth bynnag fo'r dull a ddewisir, dylid cymhwyso'r dull hwnnw'n gyson ledled Cymru.
- 4.3 Yn ogystal â hyn, dylai awdurdodau lleol:
- gasglu data ar y math o ddarpariaeth addysgol (hy, Addysg Heblaw yn yr Ysgol, prif ffrwd), statws NEET a'r math o lety i bawb sy'n gadael gofal, yn rhan o Gyfrifiad CLA ac/neu CRCS
 - mynd ati'n rhagweithiol i gadw cyswllt â phawb sy'n gadael gofal ar ôl iddynt droi'n 18, hyd at 21 oed.

Arweinyddiaeth adferol

- 4.4 Argymhellwn y dylai Llywodraeth Cymru gomisiynu peilot i brofi gwahanol ymagweddau at arweinyddiaeth adferol. Gwyddom fod rhai ALLau eisoes yn rhoi cynnig ar wahanol ddulliau o gefnogi deilliannau addysgol plant sy'n derbyn gofal, fel y trafodir yn y bennod canfyddiadau. Mae'r rhain yn ychwanegu at ein gwybodaeth, ond er mwyn cael y dystiolaeth sydd ei hangen i wneud penderfyniadau strategol ar raddfa Cymru gyfan; mae angen cynnal cynlluniau peilot systematig mwy a gaiff eu gwerthuso.
- 4.5 Mae ein hargymhelliad i gynnal cynlluniau peilot yn adlewyrchu ymdrech i osgoi mynd ati'n rhy fuan i greu dull caeth i Gymru gyfan nad yw'n rhoi ystyriaeth i amodau lleol na'r graddau amrywiol o gynnydd a geir ar hyn o bryd tuag at integreiddio gwell. Mae'r Alban yn treialu gwahanol fodelau ar gyfer Arweinyddiaeth adferol, gan ganiatáu i ALLau brofi'r hyn sy'n gweithio orau, ac awgrymir y dylid rhoi'r un cyfle i ALLau Cymru.

Adnoddau teg

- 4.6 Bydd angen i Lywodraeth Cymru ystyried y ffordd orau o sicrhau bod y tri math o adnoddau - cyllid trawsnewidiol, systemau ac unigol - ar gael. Mae Llywodraeth Cymru yn gwerthuso'r barhaus beth yw effaith y Grant Datblygu Disgyblion ar gyllid, ac yn gweithio gyda'r consortia i sicrhau bod ymyraethau'n seiliedig ar dystiolaeth. Yn rhan o'r gwaith hwn, dylai Llywodraeth Cymru fyfyrion ar y mecanweithiau mwyaf effeithiol i sicrhau bod gan ALLau y

cyllid sydd ei angen i ariannu mentrau ac ymyraethau strategol ar gyfer cohortau o blant sy'n derbyn gofal.

Cymorth hygyrch

- 4.7 Dylai awdurdodau lleol ystyried sut y gellir cyflunio eu strwythurau a'u prosesau i roi'r gefnogaeth orau i blant sy'n derbyn gofal. Mae hyn yn cynnwys annog trefniadau mwy agored i rannu data rhwng adrannau gwasanaethau addysg a phlant, a galluogi mynediad darllen/ysgrifennu at y naill system a'r llall fel isafswm. Dylai Llywodraeth Cymru helpu awdurdodau lleol i sefydlu sail gyfreithiol ar gyfer data agored rhwng adrannau, a phrosesau i gyd-fynd â hynny er mwyn sicrhau cydymffurfiaeth â'r Rheoliad Cyffredinol ar Ddiogelu Data (GDPR).
- 4.8 Er mwyn mynd i'r afael â Chynlluniau Addysg Personol (CAPau) yn y tymor byr, dylai Llywodraeth Cymru bennu safonau gofynnol ar gyfer ansawdd a chwblhau CAPau, a dylai gwasanaethau addysg fod yn gyfrifol am sicrhau ansawdd y cynlluniau hynny.
- 4.9 Byddai cyngor gan Lywodraeth Cymru i greu CAP i Gymru gyfan, wedi'i integreiddio â'r CDU, yn cael ei groesawu'n fawr. Mae gwaith ar y gweill i integreiddio'r ddwy ddogfen hon mewn amryw o ardaloedd, ac mewn amryw o ffyrdd, a bwriedir eu defnyddio o fis Medi 2021. Efallai y bydd Llywodraeth Cymru am ddewis un dull, a ffurfioli'r dyluniad hwnnw ar draws Cymru, cyn y flwyddyn academaidd nesaf.
- 4.10 Byddai'n fuddiol hefyd cwmpasu'r gofyniad (gydag awdurdodau lleol) i gynnal CAP digidol ar-lein i Gymru gyfan. Gallai hyn gynnwys mesurau a thargedau addysg, cymdeithasol a llesiant wedi'u personoli. Byddai hyn yn annog dull o nodi targedau a mesur cynnydd sy'n canolbwyntio ar y plentyn, a hefyd yn cynhyrchu data a fyddai'n ysgogi gwelliannau ar draws Cymru gyfan.

Cymorth sy'n seiliedig ar dystiolaeth

- 4.11 Er mwyn mynd i'r afael â'r angen i feithrin gallu ar raddfa leol i rannu arfer sy'n seiliedig ar dystiolaeth, dylai Llywodraeth Cymru gefnogi trefniadau i gyfathrebu ynghylch arfer da ac ymyraethau sy'n seiliedig ar dystiolaeth ar raddfa Cymru gyfan. Ffordd effeithlon o wneud hyn fyddai manteisio ar strwythurau sy'n bodoli eisoes, er enghraifft drwy gryfhau rôl y Consortia Addysg Rhanbarthol er mwyn cydgysylltu gwybodaeth a chyfathrebu ar draws rhanbarthau.
- 4.12 Mae llawer o ALLau wedi bod yn gweithio tuag at ddulliau ysgol gyfan o ymdrin â llesiant emosiynol a meddyliol, gan gynnwys dulliau wedi'u llywio gan drawma. Cafodd hyn ei ffurfioli yn Sefydlu dull ysgol-gyfan o ymdrin ag iechyd a lles meddyliol, a gyhoeddwyd yn ddiweddar gan Lywodraeth Cymru. Gallai fod yn ddefnyddiol ymestyn hyn i argymhell bod ymwybyddiaeth o blant sy'n derbyn gofal yn cael ei gynnwys mewn HCA ac ar gyfer athrawon newydd gymhwyso - byddai hyn yn cynnwys hyfforddiant penodol ar arferion wedi'u llywio gan Drawma ac Ymlyniad (fel y cynigir yn adroddiad Syr Alasdair).
- 4.13 Mae angen i ALLau fod â'r gallu i gasglu a chwestiynu gwybodaeth ar raddfa'r awdurdod er mwyn llywio penderfyniadau ynghylch gwasanaethau ac arferion, a chael y capasiti a'r ymrwymiad i gynnal hunanwerthusiadau cadarn. Dylai Llywodraeth Cymru helpu awdurdodau i sefydlu seilwaith ac offer monitro perfformiad hanfodol, a sicrhau bod gan uwch reolwyr yr oruchwyliaeth angenrheidiol i adnabod ac ymdrin ag unrhyw broblemau'n gysylltiedig â pherfformiad neu gyflawniad. Byddai hyrwyddo cyfleoedd i awdurdodau ac ysgolion bartneru â phrifysgolion neu sefydliadau i werthuso mentrau hefyd o gymorth i greu sylfaen o dystiolaeth i bob ymarferydd er mwyn manteisio ar eu gwaith.

4.14 Mae Tabl 1 yn rhestru'r camau a argymhellir, gan gynnwys amseriad y camau a phwy sy'n gyfrifol amdanynt.

Graddfeydd Amser	Cyfrifoldeb	Camau Gweithredu
Y Tymor Byr	Llywodraeth Cymru	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ymgynghori a chytuno ar yr egwyddorion a fydd yn sail i ddull integredig. 2. Cytuno ar y safon newydd ar gyfer data deilliannau ac ar gyfer adrodd ar hynny, gan gynnwys pennu'r mesurau ar gyfer deilliannau a rhoi'r rhain ar waith yn ymarferol (gweler Atodiad C). 3. Creu safon genedlaethol ar gyfer CAP wedi'i integreiddio â CDU, gan ddewis un dull o bosib sydd eisoes ar waith mewn llawer o ardaloedd, a ffurfioli'r dyluniad hwnnw ledled Cymru cyn y flwyddyn academaidd. Pennu'r disgwyliad y dylai'r broses CAP ganolbwyntio ar yr unigolyn, a bod yn seiliedig ar egwyddorion sy'n dangos ymwybyddiaeth o ymlyniad. 4. Ei gwneud hi'n ofynnol i bob ALI sefydlu seilwaith ac offer monitro perfformiad hanfodol, a bod gan uwch reolwyr yr oruchwyliaeth angenrheidiol i adnabod ac ymdrin ag unrhyw broblemau'n gysylltiedig â pherfformiad neu gyflawniad. 5. Cytuno ar fodolau i dreialu ac anfon gwahoddiad i ALLau gymryd rhan mewn cynlluniau peilot.
	ALLau	<ol style="list-style-type: none"> 1. Cynnal adolygiad strategol o'ch gwasanaeth yn cefnogi addysg plant sy'n derbyn gofal yn erbyn yr egwyddorion hyn, a sicrhau eu bod wedi'u hadlewyrchu mewn strategaethau lleol ar gyfer plant sy'n derbyn gofal. 2. Cyflwyno cynigion i dreialu model arweinyddiaeth adferol wedi'i bennu'n lleol. 3. Ar ôl cyhoeddi, ac os nad ydynt yn bodoli eisoes, sefydlu seilwaith a phrosesau, a chyfathrebu â'r staff ynghylch y canlynol: <ol style="list-style-type: none"> 1. dull safonedig newydd o fesur llesiant 2. safonau newydd ar gyfer data ac adrodd ar ddeilliannau 3. CAP electronig newydd wedi'i alinio â'r CDU 4. gwaith hanfodol i fonitro perfformiad 5. cyrchu ac ymgysylltu ag arfer sy'n seiliedig ar dystiolaeth a rennir gan Gonsortia Addysg Rhanbarthol
Y Tymor Canolig	Llywodraeth Cymru	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sefydlu model adrodd blynyddol safonedig yn lleol ac yn genedlaethol, sy'n cynnwys deilliannau mwy cyffredinol. 2. Cytuno ar ddull safonedig o fesur llesiant pob disgybl yng Nghymru, yn unol â'r cwricwlwm llesiant newydd. 3. Ystyried y ffordd orau o sicrhau bod y tri adnodd - cyllid trawsnewidiol, systemau ac unigol - ar gael i ALLau i'w helpu i drawsnewid er mwyn rhoi cefnogaeth well ar gyfer deilliannau plant sy'n derbyn gofal. 4. Defnyddio data statudol sydd eisoes ar gael i gynhyrchu mwy o adroddiadau manwl ar gyrhaeddiad addysgol plant sy'n derbyn gofal, sy'n rhoi ystyriaeth i'r cyd-destun ac anghenion ychwanegol, ac sy'n edrych ar fetrigau cyrhaeddiad ehangach (hy, cynnydd ers derbyn i'r system ofal, ystod ehangach o raddau arholiad)

Graddfeydd Amser	Cyfrifoldeb	Camau Gweithredu
		<ol style="list-style-type: none"> 5. Cytuno ar deitl swydd sy'n cyfateb i Bennaeth Ysgol Rithwir, i'w ddefnyddio yn y cynlluniau peilot, ac ar ôl hynny os bydd tystiolaeth yn awgrymu bod y model yn effeithiol. 6. Ei gwneud hi'n ofynnol i ALLau gasglu gwybodaeth am y math o ddarpariaeth addysg (hy, EOTAS, prif ffrwd), statws NEET a'r math o lety i bawb sy'n gadael gofal, yn rhan o Gyfrifiad CLA ac/neu CRCS. 7. Gweithio gyda'r Consortia Addysg Rhanbarthol i ddiffinio eu cyfrifoldeb dros gydgylltu gwybodaeth a chyfathrebu ynghylch arfer sy'n seiliedig ar dystiolaeth ar draws rhanbarthau.
	ALLau	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gweithio gyda chymheiriaid lleol i gydgylltu systemau rheoli data, neu o leiaf i sicrhau bod gweithwyr allweddol y mae angen iddynt gyrchu data allweddol yn gallu gwneud hynny'n rheolaidd. 2. Ar ôl cytuno ar newidiadau i'r Cyfrifiad CLA a CRCS, diweddarau systemau rheoli data er mwyn casglu'r dystiolaeth ofynnol. 3. Cyhoeddi data yn rheolaidd ac yn gyson ar ddeilliannau mwy bras, ac ar weithgareddau i wella deilliannau.
Y Tymor Hwyl	Llywodraeth Cymru	<ol style="list-style-type: none"> 1. Creu llwyfan ryngweithiol y gall gwasanaethau addysg a gwasanaethau cymdeithasol ei defnyddio i hwyluso dosbarthiad y data hyn, a'r defnydd ohonynt. 2. CAPau wedi'u digideiddio 3. Gweithio gyda chyrrff y cwricwlwm a chyrrff dyfarnu i ymgorffori ymwybyddiaeth o anghenion plant sy'n derbyn gofal mewn HCA ac ymhlith athrawon newydd gymhwyso - gan gynnwys hyfforddiant penodol ar arfer wedi'i lywio gan Drawma ac Ymlyniad. 4. Ymestyn y Cyfrifiad CLA a CRCS hyd at 21 oed.
	ALLau	<ol style="list-style-type: none"> 1. Adolygiad parhaus o strwythurau, proses ac arferion er mwyn sicrhau eu bod yn canolbwyntio ar yr unigolyn a dal llais y plentyn.

Awduron Adrodd: Rowan Foster, Kelsey Beninger, Siv Svanaes, Christa Downing

Adroddiad Ymchwil Llawn: Foster, R; Beninger, K; Svanaes, S; Downing, C (2021). *Dull Integredig o Wella Deilliannau Addysgol Plant sy'n Derbyn Gofal yng Nghymru*. Caerdydd: Llywodraeth Cymru, rhif adroddiad GSR 63/2021.

Ar gael yn: <https://llyw.cymru/dull-integredig-o-wella-deilliannau-addysgol-ar-gyfer-plant-syn-derbyn-gofal>

Safbwyntiau'r ymchwilwyr ac nid Llywodraeth Cymru o reidrwydd a fynegir yn yr adroddiad hwn.

Am ragor o wybodaeth, cysylltwch â'r:
Tîm Ymchwil Ysgolion
Yr Is-adran Ymchwil Gymdeithasol a Gwybodaeth
Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi,
Llywodraeth Cymru, Parc Cathays
Caerdydd CF10 3NQ

E-bost: ymchwilysgolion@llyw.cymru

OGL© Hawlfraint y Goron ISBN Digidol 978-1-80195-980-3